

קל יותר לפושט הרגל

[צילום: פלאש 90]

שלוש הקלות מן התקופה האחרונה מגבירות את התמריץ לפנות להליך פשיטת רגל, שבסיומו ניתן לקבל הפטר על יתרת החובות

...

כידוע, אחד הפתרונות לסגירת חובות הוא "תספורת" לנושים, קרי: הליך פשיטת רגל, במסגרתו הנושים מקבלים רק חלק מהחוב, והחייב מופטר מיתרת חובותיו. במקרים הראויים, הליך פשיטת הרגל הוא הנכון ביותר מבחינה החייב, שכן הוא מקנה לו לא רק שקט נפשי, אלא גם את התשואה הגבוהה ביותר: הפטר מחובות בהיקף שאינו אפשרי בכל שיטה אחרת.

לשלא יתרונו הליך פשיטת הרגל כפרוצדורה לביטול חובות ויציאה לחיים חדשים נטולי חובות, הצטרפו לאחרונה יתרונות נוספים, המקנים תמריץ יתר לנקיטת הליך זה במקרים הראויים. המדיניות השיפוטית בשנתיים האחרונות הקלה בצורה משמעותית על החייבים הפונים ו/או מצויים בהליך של פשיטת רגל. לצד זאת, יזם כנס הנכסים הרשמי בשנת 2013 רפורמה לפיה תיקי פשיטת הרגל אמורים להסתיים בתוך 4.5 שנים ממתן צו הכינוס. כל אלו גרמו לכך שלפי נתונים שפורסמו על-ידי כנס הנכסים הרשמי, מספר תיקי פשיטת הרגל שנפתחו בשנים האחרונות זינק ביותר מ-300%.

תזכורת: זהו ההליך

הליך פשיטת הרגל (פש"ר) מתחיל בהגשת בקשת פשיטת רגל, בהסכמת הכנ"ר להגשת הבקשה לבית המשפט תוך קביעת סכום חודשי שעל החייב לשלם לקופת הכנ"ר (הנקבע בהתאם ליכולתו הכלכלית של החייב במועד הגשת הבקשה). אם הבקשה מתקבלת, ניתן צו כינוס לנכסי החייב, צו תשלומים בהתאם להמלצת הכנ"ר, צו להגשת דוחות דו-חודשיים על הכנסות והוצאות החייב, וכן מתמנה מנהל מיוחד לחייב.

ממועד מתן צו הכינוס חייב זוכה לשקט משפטי, באשר לא ניתן לפעול כנגדו בהליכי הוצאה לפועל. על המנהל המיוחד לגבש בתוך 18 חודשים, תוכנית פירעון שתוגש לאישור בית המשפט. התוכנית תתבסס על יכולותיו הכלכליות של החייב, ותאפשר פריסה של החוב שייקבע כי החייב יכול לשלמו, במשך שלוש שנים, שבסיומם - החייב יופטר מכל שאר חובותיו.

ישנם מקרים בהם ניתן להוכיח בברור, כי המשך ניהול הליכי פשיטת הרגל לא יביא כל תועלת לנושים. במקרים אלו, הידועים לעורכי הדין המתמחים בתחום הפש"ר, הם מבקשים מבית המשפט כבר במועד הכרזת החייב כפושט רגל (כשנה וחצי מתחילת ההליך) - לתת לחייב הפטר מוחלט, כלומר: החייב לא ישלם אף כל שקל נוסף לנושים, וכל יתר חובותיו יימחקו כלא היו.

פטור גם לחובות בלתי חוקיים

כאמור, לאחרונה נקבעו שלוש הקלות בהליך פשיטת הרגל אשר לא היו קיימות בעבר.

1. האגרה לפתיחת הליך פשיטת הרגל הוזלה מ-2,743 שקל ל-1,600 שקל. בכך תוקן אבסורד שדרש סך אגרה גבוה במיוחד מאלו שהם חסרי כל.

2. בתי המשפט מתירים כיום הגשת פשיטת רגל גם במקרים שבעבר נחשבו כמקרים של "חוסר תום לב" ביצירת החובות. לדרישת תום הלב שתי פנים: הן ביחס לעצם יצירת החובות, והן להתנהגות במהלך הליך פשיטת הרגל עצמו. החוק קובע, כי בית המשפט לא יאשר בקשה לפשיטת רגל, למי שיצר חובותיו שלא בתום לב.

היבט זה קשור קשר הדוק לעקרון לפיו "בל ייצא חוטא נשכר", העובר כחוט השני בכל תחומי המשפט. אדם שיצר את חובותיו בחוסר תום לב, פגע בכך בנושיו ופגע בתקנת הציבור הכללית, לא ראוי שיזכה ביתרונותיו של הליך פשיטת הרגל, שנועד לשיקומו הכלכלי-חברתי. אין רשימה סגורה של מקרים המהווים תום לב, ונציין רק לדוגמה שבעבר נכללו בהם חובות הימורים וחובות על-רקע פעילות בלתי חוקית.

בשנים האחרונות, ההלכה בנושא חובות שנצרו על-רקע עיסוקים בלתי חוקיים שינתה פניה, ו"זמירות חדשות" נשמעו בבית המשפט העליון. בית המשפט אומנם מודע לתכלית הכללית שעניינה תקנת הציבור ומניעת הפרת החוק, אך בחר לתת משקל יתר לנושא שיקומו של החייב וליכולתו לפתוח דף חדש בחייו.

לאור זאת נפסק, כי האיזון הראוי בין שתי מטרות מנוגדות אלו ייבחן לפי מידת החומרה ואי-החוקיות העומדת על הפרק. ההגנה של פשיטת הרגל תישלל רק באותם המקרים בהם המדובר באי-חוקיות של ממש, העולה כדי פגיעה מהותית בתקנת הציבור, ואין די בכך שהחובות נוצרו במהלך ניהול עסק בלתי חוקי לכשעצמו. יש לבחון אם מדובר בעבירה פלילית אם לא, את חומרת העבירה, האם החייב הורשע בעבירה, האם מדובר באי-חוקיות קבועה או חד-פעמית, וכן את עוצמת הקשר בין אי-החוקיות של העסק ובין יצירת החובות.

יותר חריגים בתחום המזונות

3. הקלות בתחום חובות מזונות. עם הגשת בקשת פשיטת רגל, החייב מנוע מלשלם חוב לנושה כלשהו, לרבות תשלום מזונות לילדיו, שכן הדבר מהווה העדפת נושים. על הזכאי למזונות לפנות לבית המשפט הדין בפשיטת הרגל של החייב ולבקש שיפסוק מזונות. מן המפורסמות הוא, כי בית משפט זה פוסק סכומים נמוכים יותר מאשר בית המשפט לענייני משפחה, באשר הוא רואה את כלל הנושים נגד עיניו, ולא רק את הקטינים/האישה. עם זאת, אי-תשלום מזונות שנפסקו על-ידי בית המשפט הדין בפשיטת הרגל מהווה הפרה של תנאי פשיטת הרגל, נחשב אף כחוסר תום לב, ועלול לשלול מהחייב קבלת הפטר.

ברם, לעיתים מתברר, כי קיימת לחובת החייב יתרת חוב מזונות שנפסקו כנגדו בעבר, ואשר הוא לא שילמם עוד לפני הגשת בקשתו לפשיטת רגל. בהתאם לסעיף 69(א) לפקודת פשיטת הרגל, צו הפטר לא יפטור את פושט הרגל מחבויות בגין קנסות, חובות שנוצרו ממרמה, וכן מחבות מכוח פסק דין בתובענת מזונות. המחוקק סבר, כי חובת האב לילדיו (ולעיתים אף לאישה) גוברת על האינטרס לשיקומו של החייב. זאת ועוד: לחוב מזונות דין קדימה בתשלום חובות פושט הרגל (סעיף 78 לפקודת פשיטת הרגל).

עם זאת, בסיפא לסעיף 69(א) (3) לפקודת פשיטת הרגל, ניתנה סמכות לבית המשפט הדין בפשיטת הרגל של החייב, לומר דברו ביחס להיקף החבות במזונות, ולצוות על הפטר חלקי או אף מלא מתשלום חוב המזונות. בעבר סמכות זו לא הופעלה, וחוב המזונות הוחרג מההפטר. אולם בשנים האחרונות חל שינוי אף בנושא זה. ביותר ויותר פסקי דין, בית המשפט מימש את סמכותו ליתן הפטר מלא או חלקי מחבות המזונות של פושט הרגל.

בין הנסיבות החריגות שגרמו לבתי המשפט להחיל הפטר אף על חבות המזונות היו: מצבו הרפואי של פושט הרגל, גילו, מצבו הכלכלי, העדר נכסים, העדר ציפייה לשינוי לטובה במצבו הכלכלי וזמן הימשכות הליכי פשיטת הרגל. אומנם עדיין מדובר בחריג, אך יותר ויותר "מקרים חריגים" אומצו על-ידי בתי המשפט, שעה שבעבר לא היו כך פני הדברים.

לסיכום: מדיניות בתי המשפט כיום מהווה תמריץ יתר לפנייה להליך פשיטת רגל. בניהול נכון של תיק פשיטת הרגל, חייב יכול כיום לפתוח דף חדש בחייו, מהר יותר מאשר אי-פעם בעבר.